Zvony svobody.

Hlasy, které neumírají.

Z národní kroniky cituje

Lad. Horák.

„Bude-li každý z nás křemenem,
jest celý národ z kvádrů.“
Jan Neruda.

PUBLIKACE 413.

V PRAZE 1922.
Nákladem Ústředního nakladatelství a knihkupectví
učitelstva československého v Praze-VII.
Společnost s r. o.

Zvony svobody.

Hlasy, které neumírají.

Z národní kroniky cituje

Lad. Horák.

„Bude-li každý z nás křemenem,
jest celý národ z kvádrů.“
Jan Neruda.

PUBLIKACE 413.

V PRAZE 1922.
Nákladem Ústředního nakladatelství a knihkupectví
učitelstva československého v Praze-VII.
Společnost s r. o.

OFFSITE
DB
2059
.Z86
1922g

Knihtiskárna Bělský a Ježek v Praze.

Kdože mluví
„slova, která neumírají“?
Je to **národní genij,**
jenž promlouvá ústy vyvolených...
Jeho hlas zní od staletí do staletí
jako dunivý zvon
zvoucí k osvobození...
Osvobození národa — což to jiného,
než — **osvobození člověka,**
jeho srdce, jeho svědomí,
duchem pravdy?

*

(vlastně kronikář Kosmas ústy jejími!) zrazuje zástupce národa od volby knížete a vykládá, kterak moc knížecí znamená konec svobody a neslýchané jho:

Jest lehko knížete dosaditi, ale těžko jest dosaženého sesaditi! Nebo který jest nyní pod vaší mocí, jestli jej povýšíte za kníže, budete vy a všecko vaše pod jeho mocí. V jeho pohledu budou se zimnicí třásti kolena vaše, a jazyk oněmělý přilípne se k suchým ústům. K jeho promluvení z velké bázně sotva odpovíte: „Tak, pane, tak, pane!“ On pak pouhým pokynutím svým bez vašeho potazu onoho odsoudí, onoho utratí, onoho dá uvrhnouti do vězení, onoho oběsiti na šibenici. Vás samy, a z vás koho se mu zachce, jiné učiní poroby, jiné sedláky, jiné poplatníky, jiné výběrčími, jiné katy, jiné biřici, jiné kuchaři nebo pekaři, jiné mleči. Ustanoví sobě také k pomoci plukovníky, setníky, vladaře a k robotě dělníky na vinicích a na polích, žence obilí, kujce zbraní, ševce rozličných kožišin a koží; syny vaše i dcery vezme k službám svým; také ze skotu vašeho, z koní neb klisen, neb dobytka nejlepší vezme dle své libosti. Všecko, co jest vašeho lepšího, ve vsech, polích, rolích, lukách, ve vinicích pobéře a obrátí k užitku svému.“

*

roku 1040, jak dí kronikář Kosmas, vzkázal knížeti Břetislavu I. po drábích, aby mu odevzdal, co v Polsce vzal, do posledního peníze. A když Čechové odporovali této neslýchané libovůli, řkouce, že jsou hotovi raději umříti, než snášeti břímě nezvyklé, vyložil jim, kterak zákony se upravují po vůli královské, jež jest nad zákon a poslušnost si dovede vynutiti:

Králové mají tu zvyklost, že vždy něco nového přidávají ku právu starému, neboť není všecko právo ustanoveno týmž časem, nýbrž posloupností králů vzrostla řada zákonů. A ti, kteří stanoví zákon, nespravují se jím, protože zákon — jak vůbec se praví! — má nos voskový, a král ze železa ruku dlouhou, aby jej mohl natahovati, kam mu libo! Pipin král učinil, co chtěl. Ale neučiníte-li, co já chci, ukáži vám, kolik mám štítů malovaných a co zmohu ve válce!“

*

KNÍŽE SOBĚSLAV I.

r. 1126 na rozkaz císaře Lotara, aby se dostavil k jeho soudu, stojí za státní právo české a dovolává se soudu božího:

Věz to, veleslavný císaři, že dle starého práva i obyčeje náleží jediné předním pánům a hlavám národu českého voliti sobě panovníka a knížete, císařům pak nesluší než-li potvrzovati jeho. My než bychom k takové novotě svolili, raději všichni zhyneme; nepřestaneš-li, pane, té zvůle, ať soudí Bůh mezi mnou a tebou!“

*

r. 1278 před 2. válkou s Rudolfem Habsburským obrátil se listem o pomoc do Polska; v zachovaném vzorci listu toho se poukazuje na krevní příbuznost a potřebu obrany obou národů:

Mezi všemi národy na světě nebylo nalézti užšího příbuzenství, nežli mezi Poláky a Čechy, ježto je spojuje nejen bezprostřední sousedství, ale i společný jazyk, společný původ a společná krev, jakoby z jedné a téže žíly byli se vyprýštili. Proto také přirozená byla i měla navzájem býti mezi nimi láska, tak že zdar a štěstí jedněch sloužiti mělo druhým k útěše a naopak. My jsme se vždy ve prospěchu jejich kochali upřímně, a protož nadějeme se, že i oni účastni činiti se budou toho, co zlého nás potkává. Králi římskému Rudolfovi nebylo dosti, odejmouti nám země naše, ale vždy ještě více hledal křivditi nám a potupně utiskovati nás, tak že my jsme se odhodlali konečně, postaviti se mu na odpor a požádati také pomoci jejich. Máte k tomu mimo nahoře uvedené, také jiné důležité příčiny. Nebo kdybychom my, čehož Bůh nedej, v nastávajícím boji podlehli, nenasytná Němcův lakota sahala by ještě dále a oni zabažili by se i po Vašich državách. Myť jsme Vám jako nějaké ochranné předhradí, kteréž kdyby jim odolati nemohlo, sami domysliti se můžete, jaké

nebezpečí nastalo by Vám a Vašim poddaným, ana všebaživá hrabivost jejich nespokojila by se podrobením naším, ale i statky Vaše pobrala by a ukládala by Vám břemena nesnesitelná. Ó, kolikeré útisky zakoušel by potom přečetný Váš od Němcův tak nenáviděný národ! Do jaké kruté poroby upadlo by svobodné Polsko! Jakými neřestmi skličován byl by veškeren lid Váš! Toho věru Vy sami snáze dovtípíte se, nežli nám vyložiti lze!“

*

DEKRET KUTNOHORSKÝ,

který na upozornění M. Jana Husa a M. Jeronýma Pražského r. 1409 vydal král Václav IV., napravuje křivdu, již národ domácí trpí od cizinců:*)

Poněvadž neslušné a nespravedlivé jest, že národ český, pravý dědic této země, toliko jeden hlas má, kdežto cizí a přespolní lidé hojnosti požívají, a poněvadž jest pravda, že Čechové mají míti v Čechách právo a přednost před cizinci a býti za hlavu a ne za ocas v radách a soudech i ostatních jednáních, týkajících se dobra a cti království, nařizujeme rektorovi a universitě, aby od této doby na věčné časy při všech radách, zkouškách a voleních tři hlasy jemu přiznávali.“

*

*) Dekret byl r. 1413 rozšířen i na radnici Starého města pražského.

veřejně káral, když někdo říkal hantuch místo ubrousek, šore místo zástěra, rendlík místo trénožka, marštal místo konírna atd. O těch, kteří svůj mateřský jazyk znešvařují, řekl:

Věrně, jako Nehemiáš slyšav, any dítky židovské mluví odpolu azotsky a neumějí židovsky, proto je mrskal a bil: též nyní hodni by byli mrskání Pražané a jiní Čechové, jenž mluví odpolu česky a odpolu německy."

*

Týž o kněžském svatokupectví a mamonění dí:

Hřeší velmi kněží, kteří hrdlují lidi pro platy. Nebude svatokupectví z církve vypuzeno, dokud zboží a panování od kněží nebude opuštěno.

*

v „Postyle“ čili kázáních sv. evangelia vyslovil přikázání:

Hledej pravdy, slyš pravdu, uč se pravdě, miluj pravdu, prav pravdu, drž pravdu, braň pravdy až do smrti.“

*

Týž dobře cítě, proč má býti zahuben, povzdechl si:

Chtěl jsem kněží a církve zavésti k následování Krista, a tím uvedl jsem se v nenávist u nich.“ — „Nemáť nižádný nic zlého činiti, aby způsobil něco dobrého!“

*

Týž, když ještě před hranicí žádali na něm nepravé odvolání:

Pro pohoršení těch, kterým jsem kázal, nemohu odvolati, čemu jsem neučil a v duši své se nevinen cítím.“

*

píše list Pražanům 10. června 1415 v žaláři v okovech, čekaje na zítří na smrt odsouzení:

Mistr Jan Hus, v naději sluha boží, všem věrným Čechům, jenž Pána Boha milují a budou milovati, žádost svou vzkazuje, aby Pán Bůh dal jim v své milosti přebývati i skonati a v radosti nebeské na věky přebývati. Amen.

Věrní a Bohu milí páni a paní, bohatí i chudí! Prosím vás a napomínám, abyste Pána Boha milovali, jeho slovo velebili a rádi slyšeli a plnili. Prosím vás, aby pravdu boží, kterouž jsem vám z božího zákona a řečí svatých psal a kázal, abyste drželi; prosím také, ač by kdo ode mne slyšel na kázání neb soukromě co proti pravdě boží, aneb ač bych kde psal (jakož doufám Bohu není), aby toho nedržel. Prosím také, ač by kdo vídal mé lehké obyčeje v mluvení neb v skutcích, aby se jich nedržel, ale aby za mě Boha prosil, aby mi Bůh ráčil odpustiti. Prosím, aby kněží dobrých obyčejů milovali a velebili, a je ctili, a zvláště, již pracují v slově božím. Prosím, aby se varovali lstivých lidí a zvláště kněží nehodných, o nichž dí Spasitel, že jsou v rouše ovčím a uvnitř vlci hltaví. Prosím, aby své chudině milostivě činili a právě je zpravovali. Prosím měšťanů, aby své obchody právě vedli. Prosím řemeslníků, aby věrně své

dílo vedli a jeho požívali. Prosím sluh, aby svým pánům a paním věrně sloužili. Prosím mistrů, aby jsouce dobře živi, své žáky věrně učili, nejprvé, aby Boha milovali, pro jeho se chválu učili a pro prospěch obce a pro své spasení, ale ne pro lakomství, ni pro světské zvelebení. Prosím studentů i žáků jiných, aby mistry své v dobrém poslouchali i následovali, a aby se pilně pro boží chválu a pro spasení své i jiných lidí učili. Prosím všech spolu, aby pánům, panu Václavovi z Dubé, odjinad z Leštna, panu Janovi z Chlumu, panu Jindřichovi z Plumlova, panu Vilémovi Zajícovi, panu Myškovi a jiným pánům z Čech a Moravy, i věrným pánům Polského království děkovali i jich pilnosti vděčni byli, že oni jako boží stateční obranci a pomocníci pravdy postavili se proti všemu sboru častokrát, dovodíce a odpovídajíce k vysvobození mému a zvláště pan Václav z Dubé a pan Jan z Chlumu, jimž věřte, což budou praviti; neb oni byli v sboru, když jsem já odpovídal, po několik dní. Oniť vědí, kteří Čechové a kterak mnohé a nehodné věci na mne vedli, kterak veškeren sbor proti mně křičel, kterak jsem já odpovídal, což na mně žádali. Prosím vás také, aby za JMT římského a českého krále Pána Boha prosili, i za krále, i za pány, aby milý Pán Bůh s nimi přebýval v milosti nyní a potom v věčné radosti.

Psal jsem list tento vám v žaláři v okovách, čekaje na zítří na smrt odsouzení, maje plnou naději v Bohu, abych pravdy boží neustupo-

val, a bludů, kteréž na mne křiví svědkové svědčili, abych se neodpřísahal. Kterak se mnou Pán Bůh milostivě učinil, a se mnou jest v divných pokušeních, poznáte, až se u Boha v radosti z jeho milosti shledáme. O mistru Jeronymovi nic neslyším, než že jest v těžkém vězení smrti čekaje, jako i já, a to pro svou víru, již jest statečně Čechům ukazoval; a Čechové, naši nejukrutnější nepřátelé dali nás jiným nepřátelům v moc a v vězení. Prosím, aby za ně Pána Boha prosili.

Také vás prosím, zvláště Pražany, aby na Betlém laskavi byli, dokud Pán Bůh popřeje, aby tu boží slovo kázali. Pro to místo ďábel se rozhněval a proti němu faráře a kanovníky zbudil, spatřiv, že se jeho království v tom místě rušilo. Doufám Pánu Bohu, že to místo zachovává do své vůle, a učiní v něm prospěch skrze jiné, než skrze mne nestatečného učinil. Také prosím vás, abyste se milovali, dobrých násilím tlačiti nedali a pravdy každému přáli. Dán list pondělí v noci před svatým Vítem, po dobrém anděl u.

*

PROTESTNÍ LIST

452 pánů a rytířů z Čech i z Moravy, zaslaný r. 1415 po upálení M. Jana Husi církevnímu sněmu do Kostnice, vytýká křivdu a za Husa se staví:

Zákonem přirozeným i božským přikázáno jest činiti každému, co kdo chce sám sobě, a nečiniti jinému, čeho sobě nechce. My k tomu prohlédajíce, poslali jsme Vám, ctihodní otcové, jakož i králi Zikmundovi, dědici a pánu našemu budoucímu, několikero psaní o milém kazateli a učiteli našem, mistru Janu Husovi, kteráž ve schůzkách Vašich čtena jsou. Vy pak, jakož slyšíme, psaní ta do ohně jste uvrhli, a ctihodného mistra — nevíme, jakým duchem jsouce vedeni, a n s e n e s e z n a l, a n i z b l u d u p ř e k o n á n b y l, ale toliko nezbednému osočování nepřátel a zrádcův jeho i našich — odsoudili a ukrutnou smrtí usmrtili jste, vše k naší a království českého i markrabství moravského věčné křivdě a potupě. Nad to dali jste poctivého mistra Jeronýma z Prahy, muže líbezné výmluvnosti a filosofa osvíceného, neviděvše ani neslyševše ho, k samému jeho i našich zrádcův nabádání jmouti a nemilosrdně spoutati, ba již snad také jako Husa ukrutnou smrtí zavraždili jste... Takové ukrutné křivdy kterak snášeti můžeme? — Ohrazujíce tedy čest i svědomí své, osvědčujeme Vám i celému světu, že m i s t r J a n H u s b y l m u ž s p r a v e d l i v ý, ode mnohých let v království našem životem,

ctnostmi a pověstí chvalně zachovalý, jenž zákonu božímu věrně učiv všeliké bludy a kacířství stále hyzdil... Kdokoliv by z lidí pravil, že jest v Čechách kacířství, každý takový lže ve svou hlavu co zrádce a nepřítel království a národa našeho, sám jsa ovšem kacíř plný nepravosti, nýbrž i syn ďáblův, otec lži... Kdežto my kazatelův zákona Pána našeho Jezu Krista nábožných, pokorných a stálých až do krve proliti chceme chrániti a obhajovati, opovrhnouce všelikou bázeň i nálezky lidské na odpor učiněné."

(Církevní sněm dal všech 452 pánův a rytířů do klatby a M. Jeronýma Pražského odsoudil a upálil.)

*

PŘOVOLÁNÍ PRAŽANŮ

k národu českému r. 1420, když císař Zikmund a papež strojili se mečem a ohněm jej vyhubiti, oznamuje příčinu válek husitských:

Papež a sbor kostnický, aby věrné vypleli z království, již mnohé lsti proti nám kovali jsou, a to pro nic pro jiné, než pro tu pravdu boží o přijímání těla i krve Kristovy pod obojí způsobou. Ale nyní nejposléze ta církev, ne jako mátě, ale jako macecha a jako nejukrutnější hadice to, co ze zlořečené pověsti počala, zlořečený plod urodila jest a vešken jed smrtelný na nás vylila, když na družebnou neděli (17. března) ve Vratislavi zjevně kříž ukrutný vyzdvihla proti všem věrným našeho království krvavýma rukama, a porušenými ústy a rty jedovatými provolala, a to pro nic pro jiné, než pro tu pravdu boží svrchu řečenou. A na to jest ten sbor s papežem nepřátele naše přirozené Němce okolní povolal všude proti nám k nespravedlivému boji a odpustky od muk i od hříchův lživými je přívětivě vyzval a zbouřil. Kteříž třebasby žádné příčiny neměli, a však na náš jazyk vždy se zlostní; a jako jsou našemu jazyku učinili v Rýnu, v Míšni, v Prusech, a jej vyhnali, takéž nám míní učiniti a obsaditi místa vyhnanců."

*

LEGÁTOVÉ ŘÍMSKÉ CÍRKVE

v Jihlavě r. 1436 u přítomnosti císaře Zikmunda a před tváří národa povolovali přijímati pod obojí způsobou a kompaktata:

Oznamujeme všeho světa knížatům a všem křesťanům, aby s Čechy a Moravany již pravý pokoj měli a jich proto nehaněli, že přijímají a přijímati budou pod obojí způsobou, ani jim proto bezpráví činili, ale aby je uznávali za dobré křesťany a za syny prvotní církve svaté."

*

PAPEŽ PIUS II.

r. 1462 u přítomnosti poselství krále Jiřího z Poděbrad a 4000 posluchačů v slavném sedění církve dal prokurátorem svým prohlásiti:

Osvědčuji veřejně před shromážděním nejdůstojnějších pánův kardinálův, arcibiskupův, biskupův a jiných všech, kdož přítomni jsou, že nejsvětější otec odvolal a zrušil kompaktata Čechům od sboru basilejského propůjčená, že stavil a zapověděl přijímání pod obojí způsobou lidu obecnému, a že nepřijal poslušenství krále českého, jediné leč vyplení bludy, vstoupí v jednotu s církví římskou a srovná s ní sebe i království své ve všem bez výminky. I napomínám obecných písařův, aby zápisem jedním neb několikerým zaznamenali skutek ten na věčnou památku!"

*

JIŘÍ Z PODĚBRAD

r. 1462 na sněmě v Praze papeži a jeho vyslanci, jenž pro křivou prý přísahu mu hrozil klatbou a zatracením, prohlásil věrnost k přesvědčení a odpověděl:

Jsem si vědom přísahy své královské a podle ní kacířství i nenávidím i stíhám; že by však kompaktáta kacířskými byla, nebylo nikdy mým míněním. Nechť papež ví, že já své víry nezaprodám za království, ale co mně dal milý Bůh poznati, jsem hotov i s manželkou i s dětmi pro tu krev velebnou i království i hrdel našich složiti.“

*

PETR CHELČICKÝ

po válkách husitských prohlédaje, z čeho pocházejí a k čemu vedou války, v Postyle a síti víry pravé tepal vášně a ukazoval cestu pokoje:

Pokoj boží jest vnitř, v svědomí dobrém, a toho musí dobýti člověk s velikou prací a s nepokojem těla. A z toho již rozumíme, že nejde ten pokoj skrze mnoho domův, nebo měst, nebo hradův, nebo peněz, ale skrze opuštění všech těch věcí.“

*

JAN Z RABŠTEJNA,

učený probošt vyšehradský, vrstevník a ctitel krále Jiřího o lásce k národu, vlasti, o snášení a obětavosti pro pravdu:

Národa svého a vlasti milování jest to nejvyšší, čím vynikali kdysi Římané. Rodiče dávají nám jen život, vlast však nás vychovává a učí dobrý život vésti, a když pak krutě, tak hanebně rozsápána bývá, kdo — zdravé mysle jsa — patřil by na to bez žalosti? Jsou arci přední někteří muži naši vlastní původové a pomocníci těchto věcí, ale jsou vášněmi tak zaslepeni, že pravdy ode křivdy rozeznávati ani neumějí, ani nechtějí. Naše však jiné jest postavení. My zde zrození a vychovaní mezi hroby svých otců, kteréž vždy máme před očima, kterak bychom se mohli dívati trpělivě, ana vlast hubí se a hyne vraždami, ohněm, loupežemi, zlými penězi?... Já aspoň pravdu říci nebál bych se, třebas mi šlo i o nejvyšší důstojenství. Ztráta statku není sama o sobě zlá, neuvodí škody na duši; protož máme i se škodou vlastní ji podnikati.“

*

VIKTORIN KORNEL ZE VŠEHRD,

spisovatel Knih devaterých o právech, soudech a deskách v památném Přípise z r. 1495, proč chce jen česky a ne latinsky psáti?

Bych sto jazyků měl a tolikéž úst, železný hlas a měděné péro, nemohl bych ani vymluviti ani vypsati, jaké chvály jsou hodni Čechové staří zemi českou spravujíce, kteří tak spravedlivá, tak dostatečná a tak potřebná sobě i dědicům svým práva vymyslili... Nechť jiní knihy nové latině píšíc skládají a římský jazyk vody do moře přilévajíc šíří: já knihy a sepsání starých a právě dobrých lidí v českou řeč, překládaje chudého chci raději obohatiti, nežli se k bohatému špatnými dárky a jemu nevděčnými lísaje, pohrdán a potupen býti. Ačko-li také bych mohl latině snad, tak jako jiní mně rovní psáti — ale věda, že jsem Čech, chci se latině učiti, ale česky i psáti i mluviti."

*

VÁCLAV Z LUDANIC, moravský zemský hejtman

r. 1550 v Brně na sněmě svatojirském, když král Ferdinand I. prohlásil, že mocí navrátí zemi k onomu stavu, který byl v r. 1526, neohroženě za svobodu víry se postavil i proti králi, řka:

Nejmilostivější králi! Když jste skládal přísahu, na základě které byl jste přijat za markrabí moravského, byl ovšem nepatrný počet oněch, kteří se přiznávali k čistému a neporušenému učení, což jest následek neznalosti pravé bohoslužby a pravého užívání svátostí; my však podnes želíme úpadku oněch dob. Nyní, když se Bohu zalíbilo zapuditi temnotu, děkujeme mu z hloubi srdce, že nám pomohl k poznání očištěného evangelia. Prosíme a zapřísaháme Vaši Milost, aby nám popřála toho největšího statku a nezbraňovala nám vykonávání našeho náboženství. My všichni ani za vlas od svého přesvědčení neustoupíme, a já sám raději hrdlo své nasadím, než abych se své víry vzdal. Dříve Morava v ohni a popelu zhyne, než aby trpěla nějakého u víře nucení."

(Protože přítomní takořka všichni s ním projevili souhlas, král skřípaje zuby odešel a od úmyslu svého upustil.)

*

ČESKÁ KONFESE.

Roku 1575 učinili čeští luteráni s Bratřími společné vyznání víry, jež nazvali „Česká konfese“ a předložili cís. Maxmiliánovi II. ke schválení. Z předmluvy seznáváme, že se považovali za pravé křesťany a následovníky M. Jana Husa, neb dí:

My náboženství a té pravé křesťanské starodávné pod obojí svaté víry jsme, kteráž od syna božího, Pána a Spasitele našeho Jezukrista svůj začátek má a skrze svaté apoštoly po světě hlásána byla, až i do tohoto království českého jistým božským řízením před několika sty lety prvotně přišla; potom skrze M. Jana z Husince svaté paměti a jiné svaté muže kázáním a učením slova božího obnovena, až i také odsad do okolních zemí se dostala a potomně v německé říši při obecném sněmu v městě Augšpurce léta Páně 1530 v jistých článcích sepsána, uznána a přijata byla.“

*

GENERÁLNÍ SNĚM ČESKÝ.

Roku 1615 usnesl se generální sněm český o výhradném právě jazyka českého v tomto království:

Jakož vždy více a více do země cizinců přibývá, kteří se v ní usazují, své živnosti a obchody vedou, velikých statků docházejí, na ouřady rozličné, obzvláště v městech, v městečkách, do rady, mnozí neumějíce tří slov českých, stranám česky své věci přednášejícím nerozumějíce a práva království tohoto povědomi nejsouce, dosazováni bývají, protož na tom císař a stavy jednomyslně se snesl:

1. Aby všickni ti, kteříž z cizích zemí posavad do království českého buď za obyvatele do země aneb do měst za měšťany přijati jsou, děti své ihned z mladosti jazyku českému povinni byli dále učiti.

2. Aby dědicové obojího pohlaví vyšších i nižších stavů, kteří by jazykem českým dobře mluviti uměli, po smrti rodičův svých napřed před jinými v statcích pozemských dvojnásobně dědili, a tak jim raději statkové pozemští zůstávali, jiní pak, kteří by česky neuměli, aby na penězích neb jináč díly své přijíti a na tom přestati povinni byli.

3. Aby žádný cizozemec, kterýž by jazyka českého neuměl a potřeby své v něm srozumitelně přednésti nemohl, do země za obyvatele ani do měst za měštěnína žádným způsobem přijímán nebyl.“

ODSOUZENÍ ČEŠTÍ PÁNI

po vyslechnutí strašného rozsudku r. 1621 odmítajíce odstoupiti od své víry osvědčili statečnost a svědomí svému věrnost až k smrti:

Jáchym Ondřej hr. Šlik: „Pro svoji poraněnou víru, pro rozervané zřízení, pro svobodu národa sáhli jsme konečně ke zbrani. Fridrich podlehl, Ferdinand zvítězil; tím však jeho věc není ani o vlas lepší, naše ani o vlas horší. Vůle Páně se staň! Budiž Pánu Bohu poručeno!“

Václav Budovec z Budova: „Dávno jste krve naší žíznili, krev pijte! Ale vězte, že Bůh, pro jehož při trpíme, krve naší mstíti bude.“

Jindřich Ota z Losu: „Nu, milý císaři, utvrdiž trůn svůj krví naší! Leč budeš z toho odpovídati Bohu v den soudný. Býval jsem mezi barbary a takového tyranství jsem neviděl, aniž o něm neslyšel, co o nás čteno bylo, aby nás čtvrtili, hlavy jinam, čtvrti také jinam vystrčili.“

Bohuslav z Michalovic: „Bůh mi svědek, aby mi chtěl císař život darovati a statky navrátiti a ještě přidati veliké, že bych toho nepřijal a raději volím si umříti. Lépe jest mi s dobrým svědomím umříti, nežli proti svědomí k vůli té šelmě babylonské něco činiti a živu býti.“

M. Jesenský: „Hanebně s námi zacházíte! Ale vězte, že se najdou, kteří hlavy naše, potupně od vás vystrčené, poctivě pohřbívati budou.“

Vilem Konechlumský z Konechlumí: „Půjdu, abych umřel, a nevím, proč.“

Kašpar Kaplíř ze Sulevic: „Napomínejte vnuků mých k bázni boží a ať se varují sloužiti domu rakouskému!“

Krištof Harant z Polžic: „Vyřiďte pozdravení mé paní choti. K věrnosti u víře napomenutí, aby mírně zacházela s poddanými a robotníky (nechť je podporuje a jim odpouští!) a poručení, aby dětem nebrala za vychovatele jezuity a vůbec katolíky, aby zvěděly, jakým jsme pánům sloužili. Jestliže její nedbanlivostí nebo původem některé z dětí převedeno bude, na ni v den soudný musil bych Pánu Bohu žalovati.“

Prokop Dvořecký z Olbramovic na popravišti obrátil se proti soudcům a silným hlasem zvolal: „Povězte tomu císaři, že já nyní stojím na jeho nepravém soudě, ale on státi musí na hrozném a spravedlivém.“

*

r. 1650 ve spise „Kšaft umírající matky Jednoty bratrské“ louče se s vlastí ztracenou a s národem českým, píše dojemně:

Na tebe, národe český a moravský, vlasti milá, zapomenouti také nemohu při posledním s tebou se loučení!“ „Věřím i já Bohu, že po přejití vichřic hněvu, hříchy našimi na hlavy naše uvedeného, vláda věcí tvých k tobě se zase navrátí, ó lide český. A pro tuto naději tebe dědicem činím všeho toho, co jsem koli po předcích svých byla zdědila.... Napřed: milost (=lásku) k pravdě boží, čisté, kterouž nám před jinými národy prve službou mistra Jana Husa našeho ukazovati začal Pán, a kterouž on s pomocníkem svým i jinými mnohými věrnými Čechy krví svou zpečetil.... Druhé: bibli svatou, kterou synové moji z původních jazyků do češtiny s pilností velikou uvedli.... Třetí: lásku k církevnímu řádu a radostné kázni.... Čtvrté: horlivost ke službě boží sjednocené... Páté: snažnost v očišťování a vzdělávání milého našeho jazyka otcovského... Šesté: Mládeže lepší, pilnější a zdárnější vedení, než bývalo, když dítky svěřovali cizím, kteří je povášnili a pokazili... Jako Jakob na smrtelné posteli žehnaje se se syny svými dával jim požehnání; jako i Mojžíš od-

cházeje od lidu svého: také já tobě, národe český, požehnání vyhlašuji od Hospodina Boha tvého, abys byl a zůstával ratolestí rostoucí, ratolestí rostoucí podle studnic, ratolestí rostoucí nad zeď.... Živ buď, národe posvěcený v Bohu, neumírej; muži tvoji ať jsou bez počtu!...“

*

r. 1825, když Jos. Dobrovský zdráhal se česky psáti, že lidská síla již nevzkříší národa českého, ukázal na povinnost k národnosti:

Budeme-li tak všichni se chovati, pak ovšem musí zahynouti náš národ hladem duchovním; já aspoň kdybych byl třebas cikánského rodu a již poslední jeho potomek, ještě za povinnost bych si pokládal, přičiniti se všemožně k tomu, aby aspoň čestná památka po něm zůstala v dějinách člověčenstva."

*

Týž r. 1848 na I. sjezdě slovanských národů v Praze pro svobodu, rovnost a bratrství všech:

My Slované zavrhujeme a v ošklivosti máme každé panství pouhé síly, stavící se zákonům v bok; zavrhujeme všecka privilegia i nadpráví, jakož i politické rozdíly stavův; žádáme bez výjimky rovnost před zákonem i stejnou míru práv a povinností pro každého... Ano: svoboda, rovnost a bratrství všech ve státu žijících jest jako před tisíciletím, tak i dnes zase heslem naším."

*

PAVEL JOSEF ŠAFAŘÍK

zahajuje První slovanský sjezd v Praze r. 1848, prohlásil svobodu a rovnost národů, za niž bojovat jest mravní povinností:

Co nás zde shromáždilo? Hnutí, jakého v dějinách lidských dosud nebylo, pod nímž se země chvěje a otřásá, před nímž prchají obrové a vláda bodáků i špehů do hrobu klesá — lid o dědictví jemu od Boha odkázané se hlásí! Slovanům nelze déle snášeti pohany a poroby... Jestliže první revoluce francouzská vydala heslo svobody a rovnosti osob, zde rozšířeno jest na svobodu a rovnost národů, jakožto zásadu, jíž od nynějška říditi se má pokrok společenský... Buďto dokažme skutkem, že jsme hodni svobody, anebo — přestaňme Slovany býti! Zotroctví není bez boje cesty k svobodství! Buď vítězství a svobodné národství, buď — čestná smrt a po smrti sláva... Mravní smrt je nejhorší smrt, mravní život nejvyšší život, a jeho síla, síla všech sil, je — spravedlnost! Jiného nechceme!“

*

r. 1848 v časopise „Národní noviny“, že svoboda jest nemožna bez vzdělanosti a mravní zachovalosti:

Jenom národ zachovalý a vzdělaný může míti svobodu a spojenou s ní dobrou vládu! Tuto pravdu, které nás učí zkušenost dějepisu, musíme především na zřeteli míti. Národ nevzdělaný, kdyby se celý zkrvácel samými revolucemi, nedocílí přece svobody a práva, nýbrž bude vždy zase brzy ošizen a do libovlády nazpět vtlačen. Národ mravně zkažený, byť by i vzdělán byl, přece zase svou pokažeností plete vždy sám na sebe metlu nesvobody.“

„Nepůjdeť svoboda sama od sebe, nepřijdeť z pouhé milosti králů a mocnářů, nepřijdeť najednou v okamžiku. My sami musíme si ji v potu tváři zasloužiti, z vlastní síly své půdu její po mnohá léta vzdělávati. A tato úrodná půda svobody jest vzdělanost, ušlechtilost a statečnost občanů. O to se starejme, k tomu pracuj každý podle sil a postavení svého, a štěstí a svoboda náš národ neminou. Žádná moc tohoto světa, a byť i s peklem celým se spolčila, neudrží národ vzdělaný, ušlechtilý a statečný v poddanosti, otroctví.“

*

FR. PALACKÝ

r. 1866 ve spise „Idea státu rakouského“ pověděl, čím Rakousko stojí a čím padne:

Rakousku jest nutné, aby v něm našli útočiště drobní národové; ale trvání jeho bude zabezpečeno jen tehdy, když plníc úkol svůj, šetřiti bude rovnoprávnosti všech národů a zemí historicky daných. Úkolu toho nemůže plniti zdárně ve zřízení jiném než federačním; jediné ono může je zachrániti též v postavení jeho světovém. A jediné v tomto státě též jeden každý národ plniti může svoje určení: dle své přirozenosti samostatně se rozvíjeti. Jestliže však proveden bude opak moderního státu rakouského, a když říše ta různorodá a jediná svého způsobu na světě přiřkne nestejnou všem spravedlivost, ale nadvládu a moc jedněm nad druhými, když Slované vskutku prohlášeni budou za plémě podřízené a za materiál pro jiné dva národy: tu vejde také příroda ve své právo, a odpor její nevyhnutelný promění domácí

pokoj v nepokoj, obrátí naději v zoufalství, a vzbudí konečně třenice a zápasy, jichžto směru, objemu ani konce předvídati nelze. Však národ náš, třebas mu souzeno bylo podniknouti opět zkoušku ohněm a železem, chová v sobě již jádra živého dosti, aby nezahynul v ní, ale vzkřísil se k životu čilému opět, budiž to v okolnostech jakýchkoli. Byli jsme před Rakouskem — a budeme i **po něm**...“

8. pros. 1870 (v čele Palacký, Rieger, Brauner atd.), když vše bylo zastrašeno pruskou pěstí, dopadší na Francii, jediní v Evropě protestovali proti křivdě a násilí zdvihajíce prapor národního sebeurčení.

Všichni národové, ať velicí, ať malí, mají rovně právo sebeurčení! Učiniti meč nebo počet a ničivost zbraní střelných soudcem nad právy národů, bylo by tolik, jako prohlásiti slabší za zbavené práv, oživiti právo pěstní, uvoditi nepřestávající stav válečný mezi národy. Jen z uznání rovnoprávnosti (a ze vzájemné vážnosti svobodného sebeurčení všech národů) může vykvésti pravá svoboda a bratrství, všeobecný mír a pravá lidskost.

Jestliže Německo rve Francii část jejího území, jehož obyvatelé se cítí Francouzi a chtějí jimi zůstati,*) dopouští se vražedného

*) Prusko odňalo Francii tehdy Alsasy a Lotrinky. (Tato část úryvku jest podána svými slovy.)

útoku proti svobodě a staví moc na místo práva.

Jakkoli neveliký počtem, nechce náš národ malým býti ve smýšlení a mlčením uvésti na sebe zdání, že přisvědčuje k bezpráví, aneb že se sklání před ním jen proto, že za ním stojí moc. Hodlá jednati věrně v duchu otců svých, jižto první v Evropě podnikli za svobodu svědomí boj obrovský, který také mužně dobojovali až do vyčerpání sil..."

*

FR. PALACKÝ,

„otec národa“, r. 1876 na sklonku života se louče se svým národem: Klade mu na srdce věrnost k pravdě a spravedlnosti, usilovnou práci a vzdělanost:

Poslední mé slovo jest srdečné a vroucí přání, aby národovci moji milí, ať v jakémkoli postavení se octnou, nepřestávali býti věrni sobě, pravdě a spravedlnosti. Máme mnoho vlastenců, kteří se rádi honosí vlastenectvím, ale nečiní ničeho na prospěch vlasti a národa svého.

Náš národ je v nebezpečí velikém, všude obklopen nepřáteli, já však nezoufám a doufám, že národ náš dovede odolati všem, bude-li totiž chtíti! Není dosti říci „Já chci“, ale každý se musí přičiniti, musí pracovati, obětovati, co může k obecnému, zvláště k udržení národnosti.

Minulost má národ český za sebou skvělou. Doba Husova slavná jesti doba; tenkráte předčil český národ vzděláním duševním všecky ostatní národy Evropy. To děkovati má Karlu

IV., avšak nejen jemu, ale i sobě, že užíval příležitosti ke vzdělání. Teď potřebí, abychom se vzdělávali, a podle vzdělaného rozumu jednali; to jest má jediná závěť, kterou bych takořka umíraje, národu svému zůstavil. A když všichni naši vlastenci upřímně a pravou vzdělaností pracovati budou, pak nemám strachu o naši národnost a národ náš. Ten se udrží sám, pokud bude chtíti, a — co více! — než jako nepřátelé si přejou! A aby všichni synové pracovali ve prospěch vlasti rozšiřováním osvěty, to dejž Bůh!“

*

MIROSLAV TYRŠ

v Epištolách k Sokolstvu: objasňuje význam kázně a sebekázně:

Volně, bratrsky a skromně obcujmež spolu, jednejmež v spolcích svých, avšak učmež se též každým dnem ve prospěch řádů nutných sebe opanovat, osobnost věci a celku podřídit, marnivost co vlastnost muže nedůstojnou, potlačovat. Kázeň, již každý takto sám sobě ukládá, šlechtí srdce, vychovává karakery pevné, činí nás schopny k sebezapření a k obětem, když prospěch všeobecný toho vymáhá. Budiž nám prospěch tento hvězdou vedoucí!

Učme se sloužiti svému národu!

Jest to nejkrásnější, nejvyšší posvěcení našich snah!“

FR. LAD. RIEGER,

„vůdce národa“, ve své závěti († 1903) zdůrazňuje spravedlnost, rozvážnost a důvěru v práci:

Národu mému pak přeji z té duše, aby sebe sama nikdy neopouštěl v malomyslnosti, ani nezpýchal v domýšlivosti; radím jemu, aby sice trval na svém právě jasně a nestranně poznaném, ale aby se nikdy nedal svésti vášní ke křivdění komu jinému; přeji mu, aby dbaje vždy jen rady mužů ve všem čestných a skutky vlasteneckými osvědčených, nedbal na slova zvučná a hesla jalová, jeho samostatnosti lichotící, jakéž pronášejí často lidé nezralí, mravnosti pochybné, anebo sobcové, zisku, popularnosti a moci politické žádostiví.

Radím mu, aby důvěřoval hlavně vlastní síle — ovšem správně oceněné, aby nepřeceňoval sil svých a nepouštěl se do podniků pošetilých, samo bytí jeho ohrožujících, jsa toho vždy pamětliv, že jen z poctivé práce

duševní i hmotné a i tu jen postupně sice, ale bezpečně založí si lepší budoucnost.

Přeji si dále, aby národ můj nikdy se nespouštěl požadavků práva, aniž klonil se k násilí, byť by okamžité opouštění spravedlnosti slibovalo chvilkový úspěch, jsa toho pamětliv, že obecná mezinárodní úcta před právem je nejpevnější ohradou národů, zvláště národů malých, jimž je zvláště nebezpečno vyjíti z této hradby a vydati se na vratkou půdu moci čili práva silnějšího."

*

T. G. MASARYK

České mládeži, co znamená „pracovati pro národ“:

Každý nejlépe pracuje pro národ, připravuje-li se svědomitě na budoucí své povolání. Netřeba si lámati hlavy, čím prospějeme národu; jest-li že studuješ medicinu, nejlépe mu prospěješ, budeš-li dobrým a svědomitým lékařem, ty zase prospěješ nejlépe, budeš-li dobrým a svědomitým učitelem, ty řádným řemeslníkem nebo poctivým obchodníkem — jak jinak máme každý pracovati pro národ.“

*

T. G. MASARYK

ve spise „Jan Hus a česká reformace“ 1895, že národní obrození není jen vzkříšení jazyka, ale i ducha Husova:

Obrození naše musí být obrození duše — obrození musí být novým životem celého člověka, musíme opět a cele hledat pravdy, slyšet pravdu, učit se pravdě, milovat pravdu, pravit pravdu, držet pravdu, bránit pravdy až do smrti...“

*

Týž ve spisu „Česká otázka“ r. 1898:

Naše obrození dovrší se teprve, když domůžeme se své správy v jisté formě politické samostatnosti, neboť nejsme a nebudeme cele svými, dokud nebudeme si sami pány a správci. Avšak dosažení toho cíle stává se pořád těžším a nebude snadnější, i kdybychom plné samostatnosti politické dosáhli, neboť o to běží, i politické samostatnosti využít k své samobytnosti a duchovní samostatnosti, a té ani politická samostatnost sama nám nezaručuje. Život státní a politický je jen skrovnější část života duchovního...“

*

MILAN R. ŠTEFANIK

v Americe r. 1918 volal po československ. sjednocení, lásce a spravedlnosti:

Slovensko musí udržať svoj rečový a kultúrny ráz. To je bez otázky, a ohľadom toho ako aj ohľadom autonomie Slovenska, Moravy, Slezska a Česka je úplná dohoda. Právo reči je posvätné. Slováci budú mať všetky podmienky zaistené."

*

A konečně svému milovanému lidu slovenskému vzkázal:

Zachovajte svornosť na základe l á s k y a s p r a v e d l n o s t i. Lebo niet dvojej morálky; kto je lumpom v živote súkromnom, ten pácha darebáctvo i v živote verejnom a národnom. Nemôže byť čisté telo v špinavej košeli. Jestli sa chceme osamostatniť, musíme sa napred vyznačiť m r a v n ý m p o k r o k o m."

*

NÁROD ČESKOSLOVENSKÝ

13. dubna 1918 ústy AL. JIRÁSKA prohlašuje vůli k svobodě a přísahou se zavazuje:

Nepodlomen, utrpením zocelen věřil a věří národ náš, že z bouří světové války vykvete na konec také jemu nový lepší život a že touhy jeho všelidské posvěceny budou mírem všeobecným, jenž lidstvo na věky ochrání od opakování katastrofy dnešní. Nechtěli jsme a nechceme, nežli žíti životem svobodným a samostatným, spravovati osudy své pod vlastní svrchovaností a budovati nepoutáni a volni bytí svoje, jak o to usiluje každý uvědomělý národ po všem kulturním světě. To je právo naše nejposvátnější, právo národní i mezinárodní, právo národa, jenž má zásluhy o kulturu světovou, a jenž svou vzdělaností, svými silami mravními a svým rozvojem hospodářským s hrdostí se postavil vlastní prací svou do prvé řady demokratických národů světa. Taková je jednotná a svorná vůle národa!

Zvedáme ruce své a při drahé památce předků, před očima vzkříšeného národa, a nad hroby padlých v mohutném souzvuku

všech duší svých slibujeme dnes a pro všechnu budoucnost:

Zůstaneme, kde jsme stanuli!

Věrni v práci, věrni v zápase, věrni v utrpení, věrni až do hrobu!

Vytrváme, dokud nezvítězíme.

Vytrváme, až pozdravíme samostatnost svého národa!“

* *

Telegram Dra. RAVNIHARA:

„Na život i na smrt připojují se k vám Jihoslované.“

*

NÁRODNÍ SHROMÁŽDĚNÍ

přijímajíc ústavu republikánskou 28. února 1920 jménem státu i národa zaslibuje se dobru, právu a spravedlnosti:

My, národ československý,
chtějíce upevniti dokonalou jednotu národa,
zavésti spravedlivé řády v republice,
zajistiti pokojný rozvoj domoviny československé,
prospěti obecnému blahu všech občanů
tohoto státu a zabezpečiti požehnání
svobody příštím pokolením,
přijali jsme ve svém Národním shromáždění dne 28. února 1920
ústavu pro Československou republiku.
Při tom my, národ československý,
prohlašujeme, že chceme usilovati,
aby tato ústava i všechny zákony naší země
prováděny byly v duchu našich dějin,
stejně jako v duchu moderních zásad,
obsažených v hesle sebeurčení.
Neboť chceme se přičleniti do společnosti národů
jako člen vzdělaný, mírumilovný, demokratický a pokrokový.“

OBSAH:

Str.

1. Kněžka Libuše vykládá, kterak moc knížecí znamená konec svobody a neslýchané jho 4
2. Císař něm. Jindřich III. r. 1040, že libovůle královská jest nad zákony a k poslušnosti mocí přinutí 5
3. Kníže Soběslav I. r. 1126 stojí za státní právo české a dovoláva se soudu božího 6
4. Přemysl Otakar II. r. 1278 poukazuje na krevní příbuznost a potřebu obrany Čechů a Poláků . . . 7
5. Dekret kutnohorský r. 1409 napravuje křivdu, již národ domácí trpí od cizinců 9
6. M. Jan Hus o těch, kteří svůj mateřský jazyk znešvařují 10
7. Týž o kněžském svatokupectví a mamonění . . . 10
8. Týž v „Postyle“ vyslovil přikázání o pravdě . . 11
9. Týž o pravé příčině svého odsouzení (1. a 2.) . 11
10. Týž píše z vězení list Pražanům 10. června 1415 12
11. Protestní list pánů a rytířů z Čech a z Moravy církevnímu sněmu do Kostnice r. 1415 . . . 15
12. Provolání Pražanů k národu českému r. 1420 oznamuje příčinu válek husitských 17
13. Legátové římské církve r. 1436 povolovali kompaktáta 18
14. Papež Pius II. r. 1462 dal prokurátorem prohlásiti kompaktáta za neplatná a kalich za kacířský . 18
15. Jiří z Poděbrad r. 1462 prohlásil věrnost k přesvědčení 19
16. Petr Chelčický ukazoval cestu pokoje 19
17. Jan z Rabštejna o lásce k národu a k vlasti, o mámení a obětavosti pro pravdu 20
18. Viktorin Kornel ze Všehrd, proč chce jen česky a ne latinsky psáti 21
19. Václav z Ludanic r. 1550 neohroženě za svobodu víry se postavil i proti králi 22

Str.

20. Česká konfese jest pravá víra křesťanská hlásaná M. J. Husem 23
21. Generální sněm český r. 1615 o výhradním právě jazyka českého v tomto království 24
22. Odsouzení čeští páni r. 1621 osvědčili statečnost a svědomí svému věrnost až k smrti . . . 25
23. Jan A. Komenský loučí se s vlastí ztracenou a s národem českým r. 1650 27
24. Fr. Palacký r. 1825 ukázal na povinnost k národnosti 29
25. Týž r. 1848 pro svobodu, rovnost a bratrství 29
26. Pavel Jos. Šafařík r. 1848 prohlásil svobodu a rovnost národů 30
27. Karel Havlíček r. 1848, že svoboda jest nemožna bez vzdělanosti a mravní zachovalosti . . 31
28. Fr. Palacký r. 1866 předpověděl, čím Rakousko stojí a čím padne 32
29. Sněm český r. 1870 protestuje proti křivdě a násilí 34
30. Fr. Palacký 1876 se loučí se svým národem . 36
31. Dr. Miroslav Tyrš objasňuje význam kázně a sebekázně 38
32. Fr. Lad. Rieger r. 1903 zdůrazňuje spravedlnost, rozvážnost, čestnost a důvěru v práci 39
33. T. G. Masaryk české mládeži, co znamená pracovati pro národ 41
34. Týž r. 1895 o tom, že národní obrození není jen vzkříšení jazyka 42
35. Týž ve spisu „Česká otázka“ r. 1895 42
36. Milan R. Štefanik r. 1918 volal po československ. sjednocení 43
37. Národ československ. 13. dubna 1918 prohlašuje vůli k svobodě a přísahou se zavazuje 44
38. Národní shromáždění 28. února 1920 zaslibuje se dobru, právu a spravedlnosti 46

COLUMBIA LIBRARIES OFFSITE
CU90611900

Upozornění učitelstvu!

Jednotnosti při vyučování zeměpisu docílíte, zavedete-li při vyučování zeměpisu

Příruční mapu republiky Československé.

Prvá dvě vydání v krátkém čase rozebrána. — **Třetí vydání vyšlo koncem února 1922. — Objednejte zavčas!**

Mapka tato ryta je dle velké, ministerstvem schválené mapy, zpracované Dr. Fr. MACHÁTEM a Dr. B. HORÁKEM a jest věrným obrazem mapy velké. Provedena jest rovněž v sedmi barvách s vrstevnicemi a stínovaným terénem.

Velikost listu 34×68 cm. Měřítko 1 : 1,500.000. Cena **Kč 4·80** bez každé další přirážky. **Při hromadných objednávkách expedujeme na 10 výtisků 1 zdarma.** — Složená mapa vejde se do učebnice. Při vyučování jest velmi důležito, aby mapa, jíž žáci při vyučování používají, byla totožnou s mapou nástěnnou, na níž učitel vykládá. **Jest na učitelstvu, aby mapy tyto na školách zavedlo** a tak si zajistilo jednotnost při vyučování.

Současně oznamujeme, že

Podrobná mapa Slovenska

vyjde již v měsíci březnu 1922! Mapa tato vydána za redakce Dr. Fr. Macháta, inž. J. Gregorem v měřítku 1 : 300.000. — Cena listu Kč 80·—, napiata na plátně s lištami Kč 250·— mimo porto a obal. Ojednávky budou vyřizovány v tom pořadí jak došly. Nutno tudíž zavčas objednati.

Objednávky vyřizuje každé knihkupectví, zejména

Ústřední nakladatelství a knihkupectví učitelstva československého v Praze.

Společnost s r. o.

Knihtiskárna Bělský a Ježek v Praze.

Kč 3·80